

Täysistunto

Maanantai 14.12.2020 klo 14.00—20.45

7. Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 173/2020 vp

Toimenpidealoite TPA 1, 141/2020 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 15/2020 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteista.

Keskustelu

18.00 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Noin sata vuotta sitten astui voimaan laki oppivelvollisuuskoulusta Suomessa 7—13-vuotiaille. Se oli ajankohta, josta Väinö Linnan Pohjantähden trilogian toinen osa kertoo. Siitä kului lähes 50 vuotta seuraavaan isoon rakenteelliseen uudistukseen, joka liittyi peruskouluun — meidän yhteen timanttimme.

Hyvät kollegat, luen lyhyen otteen R. H. Oittisen, viisinkertaisen opetusministerin, puheenvuorosta SDP:n puoluekokouksessa 1949. Otteita puheenvuorosta: ”Kaikille lapsille varataan mahdollisuus suunnilleen nykyisen keskikouluopetusta vastaavan sivistyksen saamiseen.” ”Uuden koulun sosiaalisuutta olisi syytä lisätä myös opetusohjelman tarkistuksella ja soveltamalla käytäntöön niin sanottua ryhmäopiskelua, oppilaiden itsehallintoa ynnä muuta omatoimisuutta.” ”Sisäiseen uudistukseen on luettava myös määrätietoinen pyrkimys opetus- ja kasvatusmenetelmien kehittämiseen, jolloin nimenomaan sosiaalis-eettiseen kasvatukseen panostamiseen on pantava painoa.” Arvoisa puhemies, upeata, mahtavaa — R. H. Oittisen, koulutuspoliittisen neuvottelukunnan puheenjohtajan, puheenvuorosta 1949.

Monet koulutuksen asiantuntijat ovat viime vuosina puhuneet siitä, ja olen ollut itsekin siinä mukana, miten koulun tehtävä yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden rakentamisessa on 2000-luvun Suomessa jopa ajankohtaisempi kuin peruskoulua perustettaessa, koska tuloerot ovat jyrkentyneet, väestö on jakautumassa ja maa on monikulttuuristunut. Koko väestön, kaikkien lasten ja nuorten, tasa-arvoinen koulutus on ollut ja tulee olemaan kansanvaltaisten demokratioiden keskeinen tukipilari yhteiskuntarauhan säilyttämisessä vaikeisakin olosuhteissa, ja koulutetut nuoret ovat myöskin se dynamo, jolla Suomi tulee menestymään kansakuntien kilpailussa.

Nyt tämä hallituksen esitys oppivelvollisuusiän laajentamisesta on moniulotteinen uudistus. Yksi näkökulma, joka on ollut paljon esillä ja joka minusta on tärkeä, on se, että tämä oppivelvollisuuden laajentaminen poistaa yhden riskipaikan, jossa on mahdollisuus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

valita itsensä ulos koulupolulta — siis 15—16-vuotias valitsee itsensä ulos. Oppivelvollisuuden laajentaminen takaisi sen, että julkisella vallalla olisi enemmän mahdollisuuksia tukea pidempää opintopolkua.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä kaikki alle 18-vuotiaat olisivat aina opinto-ohjauksen piirissä joko peruskoulussa, toisen asteen koulutuksessa tai kunnan ohjausvastuulla. Periaatetta kuvataan sanoilla ”saattaen vaihtaan”. Mallissa ohjaus- ja valvontavastuut määriteltäisiin niin, että yhden tahon ohjaus- ja valvontavastuu päättyisi vasta silloin, kun toisen tahon ohjaus- ja valvontavastuu alkaa. Hallituksen esittämässä mallissa toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen on mahdollista vain tilanteessa, jossa korvaava opintopaikka on tiedossa. Koulutusalan vaihtoa harkitsevalle tarjottaisiin kohdennettua tukea ja ohjausta. Tämä valittu linja tukee ja vahvistaa koulutuspolun jatkumoa ehkäisemällä katkokosten syntymistä ja mahdollista koulutuksellista syrjäytymistä ja jäämistä ilman toisen asteen tutkintoa. Eli yksin ei jää eikä jätetä. Tämä hallituksen lakikokonaisuus luo nykytilaa vahvemman rakenteen oppilaiden ja opiskelijoiden tukemiselle ja ohjaukselle. Tähän liittyvät myös hallituksen merkittävät lisäpanostukset opinto-ohjaukseen — ne ovat todella merkittävät, ja ne ovat tämän koko asian kannalta aivan keskeisiä.

Mutta, hyvät kollegat, tässäkin yhteydessä korostan puheenvuorossani sitä, että oppivelvollisuuden laajentaminen ei yksistään riitä. Koskaan ei voi korostaa liikaa peruskoulun merkitystä. Usein toisen asteen koulutuksen keskeyttämisen syynä ovat peruskoulussa saavutetut heikot taidot. Siksi perustaitojen on lukemisessa, kirjoittamisessa ja matematiikassa oltava paremmassa kunnossa, kun koulusta lähdetään. Muun muassa siksi hallitus on yhdessä Opetushallituksen kanssa luomassa uudentyyppistä, tehokkaampaa oppilasarviointia.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisin lainata sitoutumattoman, puolueettoman asiantuntijan näkemyksen: lapsiasiavaltuutettu kannattaa oppivelvollisuuden laajentamista. — Näin.

18.07 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafsson kertaili mainiosti oppivelvollisuushistoriaa, ja minä kertaan aluksi aivan lyhyesti sen, mitä konkreettista tässä juuri nyt on tapahtumassa.

Oppivelvollisuusikä siis nousee 16 ikävuodesta 18 ikävuoteen. Uudistus astuu voimaan 1.8.21 alkaen ja toteutetaan ikäluokka kerrallaan. Uudistuksen yhteydessä siirrytään maksuttomaan toisen asteen koulutukseen. Lisäksi toisen asteen koulumatkatuen kilometrirajaa lasketaan 10 kilometristä 7 kilometriin.

Oppivelvollisuusuudistuksen yhteydessä vahvistetaan perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välistä nivelvaiheen koulutusta. Kansanopistojen opiskelijavolyymia kasvatetaan 500 opiskelijasta 650 opiskelijaan. Perusopetuksen jälkeiseen vaiheeseen luodaan uusi valmentavan koulutuksen kokonaisuus. Tätä voi kutsua vaikkapa kolmanneksi tieksi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rinnalla. Nuorten ohjausresursseja lisätään perusopetuksessa, nivelvaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa lähes 15 miljoonalla eurolla. Täydessä laajuudessaan oppivelvollisuusuudistuksen kokonaiskustannukset vuonna 2024 ovat 129 miljoonaa euroa. Koulutuksen julkinen rahoitus on Suomessa vuositasolla noin 16 miljardia euroa sisältäen siis OKM:n pääluokan, kuntien valtionosuudet ja kunta-rahituksen. Oppivelvollisuusuudistuksen mittaluokkaa on peilattava osaksi tätä kokonaisuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

Hallituksen esitys oppivelvollisuuden laajenemiseksi tulee siis nähdä laajana koulutuspoliittisena kokonaisratkaisuna ja suunnannäyttäjänä tuleville vuosikymmenille. Vastakainasettelu lasten ja nuorten elämänvaiheiden välillä on tarpeetonta eikä johda yhtään miinkään. Puheet pelkistä täsmätoimista ovat sitä ajattelua, joka on pitänyt sitä vallitsevaa tosiasiaa yllä, että toisen asteen tutkintoa vaille jää yhä noin 15 prosenttia nuoristamme. Se on kestävä suuntaus, ja sen takia pitää tehdä eikä meinata. Tarvitsemme tämän käytännönläheisen ja arkijärkisen rakenteellisen uudistuksen.

Puhemies! Oppivelvollisuuden laajeneminen, aivan kuten edustaja Gustafsson totesi, ei yksinään ratkaise vaikkapa nuoren syrjäytymiseen, koulutustasoon, elämänhallintaan tai työllistymiseen liittyviä haasteita. Kaikki vaiheet ratkaisevat, jokaisen elämänvaiheen merkityksellisyys. Resurssien kohdentaminen riittävän varhain peruskouluissa ja varhaiskasvatuksessa on totta kai aivan välttämätöntä. Nämä muut toimet muodostavat oppivelvollisuuden laajentamisen kanssa kokonaisuuden, jolla vahvistetaan lasten ja nuorten tasavertaisia koulutusmahdollisuuksia ja hyvinvointia monin eri tavoin.

Kiitän siitä, että hallitus osoittaa merkittävän lisärahoituksen perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen. Tulevina vuosina on aivan välttämätöntä, että pohja kestää ja että myös tulevat hallitukset, olkoot siellä sitten ketkä vain, näkevät tämän tarkeyden. Lisäksi ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen osoitetaan 250 miljoonan euron lisärahoitus, mikä tarkoittaa 4 000—5 000 lisähenkilövuotta ammatillisen koulutuksen arjessa. Lasten ja nuorten harrastemahdollisuuksia parannetaan luomalla Suomen malli ja rahoittamalla sitä noin 14 miljoonalla eurolla per vuosi. Siinä on ihan hyvää mallia myös tuleville vuosille ja tuleville hallituskausille.

Oppivelvollisuusuudistuksen toimeenpanosta on luvassa suuri urakka. Kunnat ja koulutuksen järjestäjät tarvitsevat kaiken tuen uudistuksen toimeenpanossa. Kaikilta käytännön ongelmilta tai haasteilta tuskin tullaan ensimmäisten vuosien aikana välttymään. Metsä on kuitenkin nähtävä puilta, ja kokonaisuudesta saadaan varmasti rakennettua nykytilaa parempi. Noustakseen koronasuosta Suomella on oltava rohkeutta tehdä rakenteellisen tason uudistuksia, joihin ymmärtääkseni myös oppositiossa on kannustettu. Valtiovarainministeriö ja monet taloustieteilijät näkevät oppivelvollisuusinvestoinnin maksavan itsensä takaisin ja vahvistavan julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainoa.

Puhemies! Takaamalla nykyistä tehokkaammat turvaverkot lapsille ja nuorille taataan paremmat edellytykset kiinnittyä yhteiskuntaan ja työelämään. Keskusta haluaa tukea suomalaisia nuoria ja heidän perheitään nyt ja aina, tarjota heille parhaat eväät elämässä pärjäämiseen.

18.14 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Jokaisen nuoren on saavutettava vähintään toisen asteen tutkinto. Tämä edellyttää, että oppimisen perusta on kunnossa. Maailman paras koulupolku tarkoittaa pysyviä panostuksia aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Osaamis- ja koulutustason nostaminen edellyttää koulutuksen laadun vahvistamista, riittäviä ohjaus- ja tukipalveluita sekä yksilöllisten koulupolkujen tukemista.

Kokoomus on esitellyt oman vaihtoehdonsa, jonka avulla autetaan nuoria ja turvataan toisen asteen tutkinnon suorittaminen pureutumalla niihin syihin, jotka nyt johtavat siihen, että toisen asteen tutkintoa ei saavuteta. Hallituksen esitys puolestaan ei saavuta sille asetettuja tavoitteita, eikä sen perustaksi ole osoittaa tutkimusnäyttöä.

Arvoisa puhemies! Vastalauseessamme esitämme, että 1.—30. lakiehdotus hylätään ja että hyväksytään 12 lausumaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

Arvoisa puhemies! Teen vastalauseen 2 mukaisen hylkäysehdotuksen, ja lisäksi teen siihen sisältyvät lausumaehdotukset, jotka ovat seuraavat:

”1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti päivitetyn esityksen tinkoon valmentavan koulutuksen uudistamiseksi ilman oppivelvollisuusiän pidentämistä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin peruskoulun uudistamiseksi siten, että jokaisella peruskoulun päättävällä on riittävät perustiedot ja -taidot toisella asteella opiskeluun.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa määräaikaiset varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmat pysyvinä.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa määräaikaiset ammatillisen koulutuksen opettaja- ja ohjaajaresurssit pysyvinä.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti esityksen yksityisen opetuksen järjestäjän kotikuntakorvauksen korottamisesta.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmää riittävän perusrahoituksen turvaamiseksi.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen varhaiskasvatuksen tuen mallista.

8. Eduskunta edellyttää, että erityisen koulutustehtävän lukioiden toimintamahdollisuudet turvataan.

9. Eduskunta edellyttää, että toisen asteen koulutusjärjestelmästä pidetään kiinni siten, että lukiokoulutuksella ja ammatillisella koulutuksella on jatkossakin omat toimintaa ohjaavat lainsäädäntönsä sekä rahoitusjärjestelmänsä.

10. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden keskeyttämisen peruste voi olla ammattiurheilijaksi ulkomaille siirtyminen.

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että oppivelvollisuuden piiriin kuuluville opiskelijoille järjestetään tapaturmien hoito ja muu korvaus osana koulutuksen maksuttomuutta.

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi, mitä vaikutuksia perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämällä kannanotolla perustuslain 16 §:stä on laajennettua oppivelvollisuutta koskevaan lainsäädäntöön ja muuhun koulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Hallitus antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle viimeistään 1.5.2021.”

Tässä nämä lausumaehdotukset.

Arvoisa puhemies! On huolestuttavaa, että edes tämä viimeksi mainitun lausuman arviointi siitä, mitä vaikutuksia tällä mainitulla asialla olisi, ei käynyt hallituspuolueille, vaan lakipaketti runnottiin hallituspuolueiden enemmistön voimin läpi niin kiireellisesti, että siihen jäi aivan ilmiselviä ongelmia, joihin joudutaan tulevaisuudessa palaamaan. Siksi olisi ollut erittäin perusteltua, että hallitus olisi palannut tähän asiaan sivistysvaliokunnalle jo toukokuussa. Omalta osaltaan jo se, että valiokunta hyväksyi 22 lausumaa, osoittaa, ettei tämä paketti vielä ollut valmis, vaan hyvin kiireellä tehty. [Jukka Gustafsson: Todella iso uudistus on kyseessä!]

18.19 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Minä olen odottanut tätä lakiesitystä jo pitkään, oikeastaan koko kansanedustajaurani ajan. Kun minulta ensimmäisen kerran eduskuntaan valinnan jälkeen kysyttiin, mitä asiaa haluan erityisesti edistää työssäni, sanoin jo silloin pitäväni tärkeänä tavoitteena oppivelvollisuuden pidentämistä. Miksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

näin? Siksi, että oppivelvollisuuden pidentäminen on merkittävä koulutuksen eriarvoisuutta vähentävä teko.

Suomessa koulutuksen periytyminen on erityisen voimakasta, ja viime vuosina koulutuksen periytyminen on jopa vahvistunut, mikä näkyy erityisesti hakeutumisena lukiokoulutukseen. Tunnen monta nuorta, joiden kohdalla lukio olisi ollut järkevä vaihtoehto, mutta esimerkiksi perheen huonon taloudellisen tilanteen takia he eivät sinne halunneet mennä, kun tiesivät, että perheessä ollaan muutenkin kovin tiukoilla.

Toisaalta, kuten edustaja Gustafsson on täällä todennut useaan otteeseen, kaikki 15–16-vuotiaat nuoret eivät ole henkisesti kypsiä tekemään tulevaisuutta koskevia ratkaisuja, eikä kaikissa perheissä kannusteta nuoria riittävästi jatko-opintoihin tai esimerkiksi sinne lukioon. Nuorten pitäminen pitempään oppivelvollisuuden piirissä auttaa heitä tekemään vapaammin perheistä riippumattomia valintoja koulutus- ja opintopolkunsuhteen. Kun oppivelvollisuutta jatketaan, saadaan opiskelu jatkumaan otollisempaan vaiheeseen nuoren kehityksessä. Tavoitteena on siis saattaa auttaa jokainen omalle opiskelun ja oppimisen polulle ja näin varmistaa, että jokainen suorittaisi vähintään toisen asteen tutkinnon. Nuoresta pidempään kiinni pitämisellä varmistetaan, että jokainen löytää oman tiensä kohti jatko-opintoja ja työelämää.

Kunnissa tulee nyt luoda rakenteet, joiden avulla jokaiselle nuorelle löytyy riittävä tuki ja apu näiden valintojen tekemiseen. Hyviä malleja on olemassa eri puolilla Suomea, mutta osassa kuntia rakenteiden tekeminen on vielä pahasti kesken. Erityisen tärkeää on moniammatillinen lähestymistapa nuoren kokonaistilanteeseen. Suomi tarvitsee kaikkien osaamispotentiaalin käyttöön, sillä pärjäämme kansainvälisessä kilpailussa vain osaavalla ja hyvin koulutetulla väestöllä, ja siitä tässä lakiesityksessä on kysymys. — Kiitos.

18.22 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Toivon tälle uudistukselle myötätuulta, koska tavoite on kaikkien yhteinen. [Anneli Kiljunen: Hyvä!] Toivon myös, että hallituksen riskinotto ei aja uudistusta karille. Iso osa asiantuntijoista sekä moni edustaja varoitti rahoituksen riittävyydestä sekä etenkin uudistuksen aikataulusta. Heitä ei tässä kuunneltu.

Teen vastalauseen 1 mukaisen esityksen. Ehdotan, että lakiehdotukset hylätään, ja teen vastalauseen 1 mukaisen lausumaesityksen.

18.23 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan mietintö on tänään eduskunnan toisessa käsittelyssä. Oppivelvollisuuslaki käsiteltiin nopeasti valiokunnassa, koska hallitus oli tehnyt tämän budjettilakiehdotuksena. Katson, että tässä tilanteessa olisi ollut tarpeen vielä selvittää erilaiset vaikutukset ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan linjaus perustuslain 16 §:n tulkinnasta. Olen periaatteen ihminen, ja jos jotain tehdään, niin silloin se pitäisi tehdä kunnolla, ja siitä syystä joudun jättämään pöytäkirjamerkinnän, joka kuuluu näin:

”Hallituksen esitys ja perustuslakivaliokunnan lausunnossaan omaksuma perustuslain 16 §:n 1 momentin tulkinta oppivelvollisuudesta, perusopetuksesta ja sen maksuttomuudesta muuttaa koulutuksen lainsäädännön systematiikkaa tietyiltä osin, mistä aiheutuu seurannaisvaikutuksia edellä mainitulle lainsäädännölle ja siten myös hallituksen esityksen sisältämille useille lakiehdotuksille. Tämä jää arvioitavaksi jälkikäteen. Jatkopohdintaa vaativat tavallisen lainsäädännön tasolla ainakin seuraavat asiat: perusopetuksen käsite, kun se perustuslain 16 §:n 1 momentin tulkinnassa laajeni koskemaan perusopetuslain jälkeistä koulutusta, opetuksen maksuttomuuden ulottuvuus muille kuin oppivelvollisille sekä pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

rusopetuksen jälkeiseen oppivelvollisuuskoulutukseen osallistumisen oikeus ja velvollisuus suhteessa siihen, että kyseessä olevan koulutuksen järjestäminen ei ole minkään tahon lakisääteinen velvollisuus. Katson, että näiltä osin valiokunnan olisi tullut laajentaa asian käsittelyä.”

Arvoisa puhemies! Mikä on tämän pöytäkirjamerkinnän tausta? Perustuslakivaliokunta poikkesi tulkinnassaan hallituksen esityksessä esitetystä kannasta perustuslain 16 §:n osalta. Perustuslakivaliokunta katsoi, että kaikki oppivelvollisuuteen kuuluva opetus on perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta. Säännös turvaa subjektiivisen oikeuden oppivelvollisuusopetukseen. Jatkossa siis osa toisen asteen opinnoista luetaan perustuslain näkökulmasta kuuluvaksi perusopetukseen, vaikka se opetus ei erityislakien mukaan perusopetusta ole. Nyt käsiteltävän mietinnön suurin haaste liittyy perusasetelman muuttumiseen. Perustuslakivaliokunnan tulkinnan vaikutuksia oppivelvollisuuslakiin ja muihin koulutusta koskeviin lakeihin olisi pitänyt asianmukaisesti arvioida ja tehdä tarvittavat muutokset jo käsillä olevaan esitykseen. Sivistysvaliokunnan enemmistö ei hyväksynyt edes sitä, että olisimme vaatineet hallitusta arvioimaan näitä vaikutuksia myöhemmin. Haasteita tästä perusasetelman muuttumisesta aiheutuu jatkossa niin lainsäädännön terminologiaan, opetuksen maksuttomuuteen kuin koulutuksen järjestämiseenkin.

Ensiksi terminologiasta: Kun perustuslakivaliokunnan mielestä kaikki oppivelvollisuuden piiriin kuuluva koulutus on perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaista perusopetusta, joudutaan miettimään, miten voidaan erottaa terminologisesti perusopetuslain mukainen perusopetus ja muun lainsäädännön mukainen perusopetukseksi katsottava koulutus. Tämä tulee aiheuttamaan käytännön haasteita, kun lakia sovelletaan. Myös oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että tällainen hallituksen esittämä malli aiheuttaa sääntelyteknisesti monimutkaisen kokonaisuuden.

Toinen liittyy maksuttomuuden rajaukseen: Maksuttomuuden rajausta nimittäin aiheuttaa haasteita useissa ryhmissä. Otetaan esimerkiksi aikuisopiskelijat, jotka suorittavat toisen asteen koulutusta. Lain tavoitteena on kuitenkin nostaa koulutus- ja osaamistasoa kautta linjan, eli rajausta ei ole lain tarkoituksen mukainen ja lain tavoitteen mukainen, ja siitä syystä aikuisopiskelijoita ei mielestäni olisi tullut rajata pois. No, sitten ovat eri-ikäiset nuoret, jotka eivät ole suorittaneet perusopetusta mutta eivät ole oppivelvollisuuslain soveltamisalan piirissä esimerkiksi ikänsä puitteissa, eli nuoret, joilta puuttuvat perustaidot mutta jotka ovat toisen asteen koulutuksessa, ja nämä useimmiten ovat maahanmuuttajia. Kolmantena ryhmänä ovat niin sanotut paperittomat ja vastaavat lapset ja nuoret, jotka ovat oppivelvollisuusikäisiä mutta joilla ei ole Suomessa vakinaista asuinpaikkaa missään kunnassa. Sitten neljäntenä ryhmänä näistä haasteellisista rajanvetoryhmistä ovat siirtymävaiheen opiskelijat. Nimittäin, otan esimerkiksi: Samassa lukiossa saattaa olla ensi syksynä kolmea eri vuosiluokkaa, ja vain se yksi, se ensimmäinen vuosiluokka, saa maksuttoman toisen asteen koulutuksen tässä tilanteessa 18 vuoteen asti. Esimerkkinä voidaan todeta, että esimerkiksi saman lukion yksittäisellä kurssilla on eri vuosiluokkien opiskelijoita, joista osalle kurssin materiaalit ovat maksuttomia ja osalle eivät, ja tämä tapahtuu nimenomaan siirtymävaiheessa. Tässä siirtymävaiheessa ei voi vedota siihen, että sosiaaliturvasakin on joskus sellaisia vaiheita ja tilanteita, joissa osa saa, osa ei. Tässä ei voi vedota siihen, koska sosiaaliturva ei useinkaan ole perusoikeus, mutta tämä on nyt luokiteltu perusoikeudeksi.

Sitten on vielä koulutuksen järjestämiseen liittyvä vaikutus: Uusi oppivelvollisuuslaki tuo nuorelle velvoitteen osallistua oppivelvollisuuskoulutukseen. Toisin kuin perusopetuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

sen osalta, kunnilla tai julkisella vallalla ei ole velvollisuutta järjestää lukiokoulutusta tai ammatillista koulutusta. Tätä säätämistapaa voidaan pitää ongelmallisena, koska viime kädessä perustuslaki edellyttää, että julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmis- oikeuksien toteutuminen.

Johtopäätöksenä totean, että sivistysvaliokunnan olisi pitänyt käydä vielä yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset kauttaaltaan läpi. Esitimme valiokunnan mietintöön hyväksyttäväksi lausumaa liittyen juuri perustuslakivaliokunnan muuttuneeseen tulkintaan koskien perustuslain 16 §:ää ja siihen liittyviä muutostarpeita. On ongelmallista, että tätä vaikutusarviointia perustuslain tulkinnan vaikutuksista koulutusta koskevaan lainsäädäntöön yleisesti sekä nyt käsillä olevaan hallituksen esitykseen sisältyviin lakiehdotuksiin ei ole tehty, koska jatkossa oppivelvollisuus- koulutus on perustuslain näkökulmasta perusopetusta, eli kaikki opetus aina 18-vuotiaaksi saakka aiheuttaa tämän lainsäädännön toimeenpanon näkökulmasta ongelmia. Ensi syksynä tulemme olemaan haastavassa tilanteessa esimerkiksi sen suhteen, kun opiskelijat tekevät valituksia esimerkiksi maksuttomuuteen liittyvistä linjauksista. On vaikea nähdä, että kielteiset ja opiskelijoiden maksuttomuutta rajaavat päätökset kestäisivät, [Puhemies koputtaa] ja mikäli ette minua usko, lukekaa oikeusministeriön ja Pauli Rautiaisen lausunto perustuslakivaliokunnalle. — Kiitos.

18.30 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Oppivelvollisuuden pidentäminen on tavoitteena hyvä asia, että kaikki saisivat suorittaa toisen asteen loppuun. Tämän hallituksen esityksen tekee ongelmalliseksi nyt se, että se oppivelvollisuusikä nousee vain 18 vuoteen. Monet näistä nuorista, joita tämä nyt erityisesti koskee ja joiden vuoksi tämä mielestäni tehdään, se noin 15 prosenttia ikäluokasta, opiskelevat kolme vuotta, he kerkeävät täyttää 18 vuotta jo koulun ollessa kesken, ja en usko, että tämä lakiesitys tulee muuttamaan juurikaan tätä prosenttia. [Jukka Gustafsson: Mutta maksuttomuus jatkuu 20 ikävuoteen!] — No joo, minä en oikein maksuttomuuteen ota kantaa. En tiedä, mikä se on. — [Jukka Gustafsson: On se monille tärkeä!] — Siinä on tiettyjä hyviä asioita. Suurempana ongelmana näen kuitenkin sen, että se oppivelvollisuus katkeaa, kun se ikä, 18 vuotta, tulee täyteen. Että ehkä tämän muutoksen jälkeen on vain 13 prosenttia sitten niitä, jotka keskeyttävät opinnot.

Olisi hyvä ollut miettiä tässä samassa yhteydessä, kun opetuksesta tulee maksutonta, mitä tapahtuu opintotuelle. Se on semmoinen asia, joka ei ole ollut mielestäni tässä asiassa oikein ollenkaan esillä.

Se, mistä olen erityisesti huolissani tällä hetkellä, on ammattioppilaitosten tuntimäärät. Ne ovat nyt jo hyvin alhaisia, ne ovat jopa pienempiä joillakin aloilla kuin peruskoulussa yläasteella, ja tämä on väärä toimintamalli. Pitäisi olla erittäin pitkiä päiviä. On työnantajien odotus, että opetetaan normaalityöajat siellä ammattikoulussa. Näyttää siltä, ettei hallituksen antama rahoitus oppilaitoksille riitä uudistuksen tuomiin kuluihin. Mistä silloin säästetään? Se jää nähtäväksi.

Tähän asiaan liittyvät vahvasti ne, jotka eivät saa sitä toisen asteen tutkintoa loppuun. Haluan tuoda tässä nyt esille sen, että ainakin yksi tällainen tärkeä asia, mikä aiheuttaa sen, on se, että kun on tiettyjä aloja, esimerkiksi tekniikan aloja, joille nuoret miehet hyvin usein hakeutuvat, niin valitettavasti he kaikki eivät pääse sinne. Luontainen keskiarvo esimerkiksi ei riitä siihen, mutta sitten on tullut tällainen uusi ilmiö, että luku- ja kirjoitus- taidottomat maahanmuuttajat syrjäyttävät nämä näistä opinnoistaan. Tämä on valitettava

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

ilmiö. Jos te ette minua usko, niin kysykää opettajilta ammattikouluista. Elikkä semmoiset nuoret suomalaiset pojat, jotka haluavat jollekin tietylle alalle, saattavat tippua sieltä omalta linjaltansa sen takia, että tämmöisellä positiivisella syrjinnällä sinne tuodaan maahanmuuttajia, jotka sitten aiheuttavat vielä sen, että opetus ei välttämättä pysty etenemään normaalilla tasolla. Siellä opettaja on aivan helisemässä, kun joutuu vahtimaan näitä maahanmuuttajaoppilaita. Erittäin tasa-arvoista olisi se, että jokainen oppilas saisi opiskella siellä ja oppia omien kykyjensä mukaan. Valitettavasti tämän saman ongelman takia tämä on heikentynyt nyt tähän asti, ja tämä teidän uudistuksenne valitettavasti ei sitä näytä korjaavan millään tavalla. Ei ole tarkoitus, että kaikki pääsevät samaan maaliin, vaan että kaikki saisivat oppia siellä omien kykyjensä mukaan. Jos se maali tulee koko ajan alemmas näiden edellä mainittujen ongelmien takia, niin tämä ei ole meidän yhteiskunnallemme hyvä eikä se paranna meidän kilpailukykyä mitenkään, josta te esityksessänne mainitsitte.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Koposen tekemiä esityksiä. — Kiitoksia.

18.36 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Kokoomuksen, perussuomalaisten sekä kristillisdemokraattien osalta olemme kuulleet, että oppivelvollisuuden laajentamisen sijaan tähän varattu rahoitus tulisi kohdistaa perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen. Mielestäni näitä ei voi asettaa vastakkain vaan me tarvitsemme molempia. Me tarvitsemme laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta. Me tarvitsemme panostuksia oppilas- ja opiskelijahuoltoon, opinto-ohjaukseen ja kaikkeen siihen tukeen, mitä lapset ja nuoret tarvitsevat niin varhaiskasvatuksessa kuin peruskoulussakin. Näin hallitus nyt tekeekin. Tästä huolimatta oppositiopuolueet asettavat nämä vastakkain. Kuulostaa siltä, että oppositiopuolueet haluavat tehdä kaikkensa, ettei tasa-arvoinen maksuton toinen aste tulisi Suomeen, aivan kuten he nyt ovat osoittaneet esittämällä tämän lain hylkäämistä. Nyt kokoomukselle peruskoulu-uudistus on kuitenkin maamme osaamisen kivijalka, vaikka se sitä vastustikin silloin aikoinaan, kun lakiesitystä 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun vaihteessa täällä eduskunnassa käsiteltiin.

Arvoisa puhemies! Opetushallituksen selvityksen mukaan jopa kolmanneksella lukio-alaisten perheistä on haasteita selviytyä taloudellisesti opintojen kustannuksista. Osa nuorista joutuu käymään opiskelun ohella töissä, jotta pystyisi rahoittamaan opintonsa. Vuoden 2017 nuorisobarometristä selviää, että taloudelliset syyt vaikuttavat esimerkiksi nuorten tekemiin opiskelupaikkapäätöksiin tai saavat heidät viivyttämään valmistumistaan. Nuorista 17 prosenttia kertoo karsineensa opiskeluvaihtoehtojaan rahanpuutteen vuoksi, ja ilman tutkintoa tai opiskelupaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan opintojaan tai luopumaan niistä rahanpuutteen takia. Nuorisobarometriin 2018 vastanneista nuorista kaksi kolmasosaa kannatti oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan myös toisen asteen opintoja. Yli puolet toisen asteen opinnot jossain kohdin keskeyttäneistä nuorista ilmoitti kannattavansa esitystä. Tämä kertoo sen, minkä takia maksuton toisen asteen opiskelu on äärettömän tärkeää.

Täällä on esitetty myös sitä, että uudistusta pitäisi lykätä. Oppivelvollisuuden ja maksuttoman koulutuksen osalta uudistus tulisi voimaan ikäluokka kerrallaan, mikä porrastaisi uudistusten toimeenpanoa ja kustannuksia myös koulutuksen järjestäjien osalta. Järjestäjien keskeisenä tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen, joten jos uudistuksen voimaantuloa siirrettäisiin, siirtäisi se myös esityksen työllisyysvaikutuksia. Lisäksi uudistus vaikuttaa positiivisesti perusopetuksen päättävien nuorten asemaan, joten on pidetty tärkeänä, että perusopetuksen koronaepidemian keskellä päättävät nuoret pääsevät laajennet-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

tujen ohjaustoimien piiriin ja heille varmistetaan sujuva siirtymä toisen asteen opintoihin koronaepidemian aiheuttamista poikkeusjärjestelyistä huolimatta. Arvoisa puhemies, tästäkin syystä on äärettömän tärkeää, että me viemme tätä lakiesitystä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Koulutuksen kalleutta on kritisoitu, ja on perusteltu sitä, että se on kallista yhteiskunnalle. Kuitenkin talouspolitiikan arviointineuvoston mukaan oppivelvollisuuden pidennys kahdella vuodella synnyttäisi pitkällä aikavälillä noin 140 miljoonan euron fiskaalisen hyödyn julkiseen talouteen. Tällöin oppivelvollisuuden nostaminen olisi fiskaalisesti neutraali, vaikka samalla tehtäisiin mittaviakin panostuksia esimerkiksi opinto-ohjaukseen ja erityisopetukseen. Puolestaan STTK:n arvion mukaan oppivelvollisuuden pidentäminen 18 ikävuoteen saattaa olla hallituksen tehokkain yksittäinen työllisyystoimenpide. Se voi nostaa työllisyysastetta jopa 4 prosenttiyksiköllä. Nykyväestöpohjalla mitaten se tarkoittaisi noin 150 000 uutta työllistä. Vesa Vihriälän raportissa ”Talouspolitiikan strategia koronavuorokriisissä” oppivelvollisuuden laajentamista puolestaan suositellaan yhtenä keinona talouspolitiikan vahvistamiseen. OECD:n mukaan taas koulutuksen tasoa pitää nostaa Suomessa kaikilla koulutustasoilla. Kaikille pitää turvata mahdollisuus suorittaa toisen asteen opinnot, ja näin myös hallitus tulee tekemään.

Arvoisa puhemies! Tämä on historiallinen päivä. Käsittelemme kahta merkittävää uudistusta, äsken sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja nyt oppivelvollisuuden laajentamista. Tämä kertoo siitä, että Marinin hallitus ja nyt me eduskuntana jätämme tulevaisuuteen vahvan jäljen, jota historiankirjat vielä kiittävät monta kertaa.

18.42 Mikko Ollikainen r: Ärade talman, arvoisa puhemies! Den utvidgade läroplikten som debatterades förra veckan här i salen får en fortsättning nu, och tanken är att vi ska höja läroplikten från 16 till 18 års ålder samtidigt som andra stadiet blir avgiftsfritt. Precis som ledamot Kiljunen här lyfte fram så är det ju viktigt med tanke på sysselsättningsåtgärderna. För vi vet att ungefär 15 procent av årskursen bland de som inte får en andra stadiets utbildning och 40 procent av de som enbart har en grundskoleutbildning har jobb, och det här är ju ett jättestort glapp och det här måste vi ta tag i.

Kulturutskottet gav ju uttalanden kring det här och jag tänkte lyfta upp några punkter här. En sak som är viktigt är alltså att vi ska stärka hela utbildningsvägen, alltså allt från småbarnspedagogiken och framåt. Det är viktigt att det här inte enbart är där i slutändan, det är viktigt att poängtera i den här helheten.

En annan sak är förstås de språkliga rättigheterna, att de ska beaktas här och att vi hittar kompetent personal, egentligen för alla delar och att de utbildas, kanske nu framför allt då studiehandledare och också då en del yrkesskollärare som det är stor brist på. Det är också viktigt här att notera att vi följer upp och utvärderar det här, för det handlar om en stor reform och vi är ju inte i mål med det här, så det gäller att se på konsekvensbedömningarna.

Eliikkä tämä on todella suuri uudistus. Tulee muistaa, että tämä ei varmaan ole mitenkään valmis, että tulee seurata ja tehdä vaikutusarviointeja matkan varrella, mutta näissä lausumissa, jotka nostettiin esille, on mainittu näistä asioista.

Haluan myös nostaa esille esimerkiksi tämän, että meillä on kaikilla on yhteinen näkemys siitä, että kaikkien tulee saada toisen asteen koulutus, ja tämä on todella tärkeä ja hyvä asia.

Samoin opinto-ohjaus on tärkeää, eliikkä meillä tulee olla tarpeeksi osaajia, että me onnistumme viemään tämän koko uudistuksen läpi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

Vielä yksi asia: Näen tämän ilmiönä. Tämä ei ole ainoastaan koulutuspoliittinen asia, vaan tämä on enemmän ilmiökysymys. Eli se ei koske ainoastaan koulutuspuolta, vaan tämä on myös työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa, tämä on myös STM:n alaisuudessa. Elikkä näen, että se taloudellinen hyöty on ehkä enemmänkin toisella puolella. Kun tiedetään, että syrjäytynyt nuori maksaa noin miljoona euroa ainoastaan tuissa, niin tämä on ehkä enemmänkin sillä puolella, [Puhemies koputtaa] mutta koko yhteiskunta hyöttyy tästä, jos me teemme tämän uudistuksen. — Kiitos.

18.45 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tämän hallituksen merkittävin uudistushanke elikkä esitys oppivelvollisuuden laajentamiseksi 18 ikävuoteen. Sote oli täällä aiemmin keskustelussa, ja se on toki erittäin merkittävä, mutta kun sen rahoittamista ja laadukasta toimintaa miettii, niin siihen tarvitaan koulutusta, tutkimusta, innovaatioita ja niin edespäin, mitä koulutuksella saa.

Tämän oppivelvollisuus uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan ensi vuonna, 1.8.21, samana vuonna, kun oppivelvollisuuslaki täyttää 100 vuotta. Uudistusta voi verrata merkitykseltään vuonna 72 päätettyyn peruskoulu-uudistukseen. Tämä oppivelvollisuuden laajennus on kohdannut paljon vastustusta, aivan kuten peruskoulu-uudistuskin 70-luvulla. Aika on kuitenkin näyttänyt, että uudistus silloin oli oikea. Suomen koulutusjärjestelmä on kansainvälisesti arvostettu ja tunnustettu. Se on ollut myös se perusta, josta maamme korkea osaaminen ja sitä kautta hyvinvointiyhteiskunta on kehittynyt, ja osaaminen on avain menestykseen myös jatkossa.

Maailma on kuitenkin muuttunut monimutkaisemmaksi ja haastavammaksi ja työelämän vaatimukset sen mukana. Vaikka peruskoulu tuo meillä hyvät perustiedot ja -taidot, niin toisen asteen koulutus on sen lisäksi välttämättömyys — ja sen valtaosa nuorista suorittaakin lukioissa ja ammatillisissa opinahjoissa. Valitettavasti kuitenkin noin 15 prosenttia nuorista ei suorita toisen asteen koulutusta, ja tällä osalla ihmisistä työllisyysaste on huomattavan alhainen, vain hieman yli 40 prosenttia, kun se toisen asteen käyneillä on yli 71 prosenttia. Korkeakouluopinnot suorittaneiden työllisyysaste on noin 84 prosenttia, eli koulutuksella on iso merkitys työllistymisessä. Siksi tämä on vahvasti myös työllisyyspoliittinen hanke pitkällä tähtäimellä. Kuten täällä aiemmin on todettu näitä ennusteita ja arvioita, niin STTK:n arvion mukaan oppivelvollisuuden pidentäminen 18 ikävuoteen saattaa olla tehokkain yksittäinen työllisyystoimenpide pitkällä aikavälillä ja voi nostaa työllisyysastetta jopa 4 prosenttiyksiköllä. Myöskin Vesa Vihriälän raportissa ”Talouspolitiikan strategia koronakriisissä” oppivelvollisuuden laajentamista pidetään yhtenä keinona talouspolitiikan vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuusiän laajennus sisältää toisen asteen maksuttomuuden, joka on myös erittäin tärkeä, iso kädenojennus monille perheille, erityisesti pienituloisille perheille, joiden pieniin tuloihin lasten opintotarvikkeiden, kirjojen ja koneiden osto aiheuttaa ison loven. Tämä on todellinen ongelma. Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan jopa neljännes toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä kertoi, että rahanpuute oli vaikuttamassa siihen, että opinnot ovat jääneet kesken, ja ilman tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan tai luopumaan opinnoistaan rahanpuutteen takia.

Yksi tätä uudistusta vastustava argumentti on ollut se, että pitäisi kohdistaa tarkemmin näihin ongelmatapauksiin ja että panostusta tarvitaan jo aiemmin varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa — ja näinhän se asia on, ja tähän myöskin Marinin hallitus on puuttumassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

Tämä oppivelvollisuuden laajentaminen sisältää keinoja saatella oppilasta näiden nivelvaiheiden yli niin, että jokaiselle nuorelle sopiva koulutusala ja -paikka löytyy. Oppilasta ei jätetä yksin, vaan hän on aina jonkun vastuulla, joko kunnan tai koulutuksenjärjestäjän. Hallitus siis tiedostaa myös sen, että pitää panostaa siihen oppimiseen jo aiemmin, ja siksi varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen suunnataan resursseja, joilla voidaan puuttua oppimisvaikeuksiin ja muihin lapsilla ja koululaisilla ilmeneviin ongelmiin, oppilashuoltoa vahvistetaan ja opinto-ohjaukseen tulee resursseja.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: oppivelvollisuuden laajentaminen on tulevaisuusinvestointi ja panostus nuoriimme, tulevaisuuden tekijöihin.

18.50 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Hallituksen oppivelvollisuuden pidentämiseen varaama resurssi ei kohdennu oikein. Raha menee käytännössä kokonaan bussimatkoihin ja välineisiin, ei opetukseen tai avun tarpeessa olevien nuorten tukemiseen yksilöllisesti ja kohdennetusti. Vaarana on, että kun hallituksen budjetoima rahoitus ei riitä, kuten se ei valiokuntakuulemisten mukaan riitä, tällöin joudutaan tinkimään opetuksen laadusta ja kasvatamme ryhmäkokoja entisestään.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuusiän nosto 18 vuoteen ei takaa, että toisen asteen tutkinto tulee suoritetuksi. Toinen aste jatkuu vielä, kun opiskelija täyttää 18 vuotta, ja tunnustusti kannettu oppilas ei koulussa pysy. Meillä on se tilanne, että lähes koko ikäluokka hakeutuu ja jatkaa toisen asteen opintoihin mutta kuitenkin 15 prosenttia jää ilman toisen asteen tutkintoa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisen perusopetuksen piirissä on noin 4 000 nuorta, jotka laiminlyövät oppivelvollisuutensa. Tähän faktaan peilaten hallituksen argumentointi siitä, että pakko olisi ratkaisu toisen asteen keskeyttämisiin, ei ole uskottava, kun jo nykyjärjestelmän puitteissa oppivelvollisuuden laiminlyö näin moni oppilas. Asiantuntijoiden kritiikki hallituksen mallia kohtaan onkin ollut voimakasta, ja kasvatustieteen professorit ja kouluarjen asiantuntijat, kuten vaikkapa rehtorit, ovat vastustaneet uudistusta laajasti — he vastustavat siis oppivelvollisuuden pidentämistä, koska he eivät pidä sitä tehokkaana keinona.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueiden edustajat vakuuttelevat sitä, miten hallitus panostaa varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Ongelmana on, että käytännössä kaikki nuo panostukset ovat kertaluonteista hankerahaa. Sitä pitää erikseen hakea, sen käytöstä on raportoitava. Tämä ei ole pitkäjänteistä perusopetuksen vahvistamista ja varhaisten vuosien tukemista, joita nyt kaikkein kipeimmin ja pitkäjänteisesti tarvitaan, jotta jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon. [Puhemies koputtaa] Nimittäin ongelmana on se, että joka vuosi jopa 6 000 nuorta päättää peruskoulun ilman riittäviä valmiuksia toisen asteen opintoihin, [Puhemies: Aika!] ja hallituksen malli ei tähän perusongelmaan tuo ratkaisuja.

18.53 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! En malta edustaja Sofia Vikmanille olla toteamatta, että kieltämättä hallitusohjelmaneuvoittelussa oli rahasta puute — tulee olemaan jatkossakin, on sitten mitkä puolueet tahansa. Me lisäsimme neuvotteluissa pysyviä menoja opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan suuruusluokkaa 230 miljoonaa euroa ja näihin määräaikaisiin tärkeisiin kohteisiin yli 700 miljoonaa euroa. Minulla on itselläni sellainen käsitys, että nyt seuraavien vaalien jälkeen sitten katsotaan, mikä tarve esimerkiksi peruskoulun kehittämisen suhteen on taloudellisesti voimavarojen, resurssien suhteen. Sama koskee tietysti lukiota ja ammatillista koulutusta. Minulla on itselläni sellainen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

arvio, että jos esimerkiksi tämä hallituspohja jatkaa, niin mielellään pyritään pitämään se suuruusluokka suunnilleen sen tyyppisenä, mutta me nyt tiedämme koronasta ja muista johtuen, ettei tässä nyt kukaan voi niin kuin elvistellä ja sanoa, että se on just näin. Mutta kokoomuksella minusta ei ole kovin paljon uskottavuutta, kun te toisaalta kritisoitte koko ajan sitä, että hallitus käyttää paljon rahaa sinne ja tänne. No, se siitä. [Sofia Vikman: Katsokaa meidän vaihtoehtobudjetti!]

Sitten sivistysvaliokunnan puheenjohtaja oli tarkasti harkinnut aika syvällisen puheenvuoronsa, joka liittyi näihin tiettyihin käsitteellisiin ongelmakohtiin, joista toinen käsitteli perusopetuskäsitetä ja toinen maksuttomuutta. Sanoisin nyt yleisellä tasolla näin, että kun olin ja olen myös perustuslakivaliokunnan jäsen, niin minun täytyy vilpittömästi arvostaa alan professoreita ja asiantuntijoita. Tämä koko esitys kävi tarkasti heidän arvionsa läpi, ja ne muutokset, joita he edellyttivät, sivistysvaliokunta teki. Ja näistä asioista, joihin sivistysvaliokunnan puheenjohtaja nyt viittasi, on omat kommenttinsa ja huomionsa perustuslakivaliokunnan mietinnössä, mutta siinä ei edellytetty, että sivistysvaliokunta nyt sitten tekisi sitä tai tätä. Se on ihan selvä, että perustuslain 16 §:n, sivistykselliset perusoikeudet, suhteen tämä terminologinen ongelma on totta, mutta käytännön elämässä se jää enemmän tai vähemmän tämmöiseksi akateemiseksi ongelmaksi. Mutta olen vakuuttunut siitä, että sitä kyllä tullaan jatkossa käsittelemään, ja varmaan jossain määrin myöskin niitten ajatustenkin mukaan, mitä puheenjohtaja Risikko äsken sanoi. Mutta ei siihen nyt kannata paukuja tässä kohtaa sen enempää laittaa. Perustuslakivaliokunta nimittäin — minulla on tarkka lainaus tässä — pitää uudistuksen ”tavoitteita hyväksyttävänä ja sivistyksellisiä perusoikeuksia edistävänä”. Siis perustuslakivaliokunnan kanta uudistukseen oli ehdottoman myönteinen, ja ne pari epäkohtaa, tai siis mitä haluttiin tarkentaa, tehtiin, mutta ne eivät siunneet nyt näitä, mihin puheenjohtaja Risikko takertui.

Arvoisa puhemies! Tämän ykköskäsittelyn ja kakkoskäsittelyn aikana on jäänyt tosi katveeseen myöskin se, että oppivelvollisuus on laajentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana merkittävästi eri maissa. Talouspolitiikan arviointineuvoston raportissa todetaan: ”Sitä on viime aikoina nostettu useissa Euroopan maissa. Ikä on korkeampi myös monissa USA:n osavaltioissa ja joissakin Kanadan ja Australian osavaltioissa. Selvityksemme perusteella oppivelvollisuusikä ylettyy toisen asteen koulutukseen ainakin Belgiassa, Portugalissa, Itävallassa, Hollannissa, Englannissa, Saksassa, Israelissa, jopa Venäjällä”, ja siten mainitaan nämä Kanadan, Australian ja Yhdysvaltain osavaltiot. Eli tästä näkökulmasta, kun nyt paljon puhutaan tästä osaamisen merkityksestä kilpailukyvyyn ja koko yhteiskunnan, Suomen pärjäämisen kannalta, ei tätäkään nyt kannata vähätellä. Tähän on päädytty monissa muissakin maissa, mitkä ne syyt sitten ovatkaan.

Sitten en nyt malta olla lopuksi sanomatta, että kun nyt on viitattu, lähinnä kokoomuksen taholta, että kasvatustieteilijät ja koulutussosiologit eivät ole tukemassa tätä esitystä, niin se nyt ei kerta kaikkiaan pidä paikkaansa. Selkeä enemmistö kuulluista asiantuntijoista tukee tätä oppivelvollisuusiän nostoa. Ykköskäsittelyssä kävin lävitse neljän professorin lausuntoja. Minulla oli mukana myöskin enemmän niitä, mutta aika ei mahdollistanut niitten läpikäyntiä. Me tiedämme, että on professoreitakin ja kansalaisia ja muita, jotka tässä uudistuksessa eri syistä näkevät ongelmia, mutta itse nyt sanoisin näin, että tähän on tämmöinen 3–5 vuoden kehitystarina. Tähän on luonteeltaan niin kuin puitelaki itse asiassa, ja en minä usko, että kukaan heti ajattelee, että jokainen nuori nyt suorittaa lähi-vuosina toisen asteen tutkinnon. Mutta jos me niistä 5 000— 6 000:sta saamme nyt alkuvaiheessa kaksi kolmasosaa suorittamaan loppututkinnon, [Puhemies koputtaa] niin se on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

valtava yksilöllinen, henkinen ja nuoren tulevaisuuden kannalta merkittävä saavutus ja voitto, ja myöskin hyvinvointivaltion kannalta. — Kiitos.

19.01 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Olemme toki kaikki samaa mieltä siitä, että on tosi tärkeää saavuttaa toisen asteen tutkinto. Kyllä se auttaa siihen työllistymiseen ja myöskin elämässä pärjäämiseen. Mutta tähän ei vielä varmista sitä, että se tutkinto tulisi suoritettua. Meillä, jotka tätä vastustamme, kysymyksenä ei ole siitä, ettemmekö halua koulutusta tukea, vaan yksinkertaisesti siitä, että tässä menevät resurssit väärään paikkaan. Me haluamme nimenomaan sitä, että on aikaisemmassa vaiheessa enemmän opettajia, pienempiä ryhmiä ja nimenomaan sitä lähiopetusta ja nimenomaan sitä moniammatillista tukea näihin ongelmatilanteisiin, mitä meillä nuorilla on.

Taloustieteilijöistähän osa vannoo tämän nimeen, aivan niin kuin hallituspuolueet ovat todenneet, ja siellähän tämä laskelma perustuu siihen, että 1 600 työllistymistä tulisi vuoteen 2029 mennessä ja sitten 15 000 tulisi silloin 2065. Täällä oli aivan oikein todettu, edustaja Gustafsson, että pitkällä juoksulla — kyllä, nimenomaan pitkällä juoksulla, vuonna 65; meitäkään ei enää, edustaja Gustafsson, ole silloin.

Sen sijaan kasvatustieteilijät eivät kannata tätä. Siis me olemme todennäköisesti olleet edustaja Gustafssonin kanssa eri valiokunnassa, [Jukka Gustafsson: Ei olla!] koska kasvatustieteilijät pääsääntöisesti eivät tätä tue [Jukka Gustafsson: Pääsääntöisesti tukevat!] — eivät todellakaan, eivät pääsääntöisesti tue — eivätkä koulutuksen asiantuntijat. Ei ole yhtään ainutta opettajaa minulle käynyt sanomassa niin, ja niitä on ollut kuulkaa paljon, jotka ovat sanoneet, että he eivät pidä tätä järkevänä esityksenä ainakaan tällä aikataululla. Tätä tavoitettahan kaikki kannattavat. Se on oikein hyvä. Erityisesti tätä itse asiaa he eivät kannata, eivätkä ainakaan sitä — sitten jos tämä joka tapauksessa tulee voimaan — että tällä aikataululla. Okei, mutta me olemme nyt loppumetreillä.

Te olette vannoneet, että OAJ kannattaa tätä. Kyllä, mutta ei ilman ehtoja. Siellä oli pitkät ehdot, mutta OAJ:hän ei tule näitä ehtoja saamaan. He saavat vain tämän oppivelvollisuuden.

No niin, mutta haluan kuitenkin kiittää valiokunnan toiminnasta, siitä, että me olemme avoimesti keskustelleet asioista, olemme pystyneet olemaan myöskin avoimesti eri mieltä ja asioita on viety eteenpäin. Kun meidän mietinnössämme on poikkeuksellisen paljon lausumia, 22 lausumaa, niin onhan se todella merkittävä juttu, että siellä haluttiin sitten loppupeleissä vielä korjata tätä lakia. Ainoa ongelmahan on vain se, että siellä ei ole sitten rahoitusta.

Tässä edustaja Vikman esitti sitten myöskin vastalauseessa olevia lausumia, ja niitä kannatan myöskin.

Sitten vielä sanon näistä nuorten syistä opintojen keskeyttämiseen: Siis on todella niin, että 15 prosenttia ikäluokasta on henkilöitä, jotka eivät saavuta sitä toisen asteen tutkintoa, ja sitähän varten tätä erityisesti tehdään. Kuinka paljon lukiosta keskeyttää? Se on 3,2 prosenttia, ja ammatillisesta koulutuksesta 8,7 prosenttia. Ja juuri tulleen tutkimustuloksen mukaan siinä, mitkä ovat nuorten syitä opintojen keskeyttämiseen — te viittaatte täällä nuorisobarometrin tuloksiin, minä viittaan tähän tuoreempaan — on vasta kahdeksantena raha ja toimeentulovaikeudet. Ensimmäisenä on mielenterveys ja jaksamisen haasteet. Toisena on se, että opiskeleminen tuntui liian vaikealta tai raskaalta. Tämä henkilöhän, joka tämän meille lähetti vielä jälkikäteen, oli meillä kuultavanakin. Eli tällainen tutkimustulos on tullut. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että taloudelliset syyt eivät saa koskaan jättää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

opiskelijaa opiskelematta. Meidän pitää nimenomaan tukea heitä, ja meillähän on tämä opimateriaalimaksu.

Mutta sitten ihan tästä, kun edustaja Gustafsson, pitkäaikainen kansanedustaja ja ministeritaustainen henkilö, totesi, että hän on siellä perustuslakivaliokunnassakin ollut — kyllä — ja viittasitte siihen, että olisin paneutunut terminologiaan. Tiedättekö, näistä kolmesta asiasta, mitkä tässä teille esittelin, terminologia on se pienin ongelma. Terminologia pysytään muuttamaan lakeihin, kyllä, mutta se fundamenttijuttu, mikä tapahtui perustuslakivaliokunnassa, on se, että 16 §:n 1 momentin tulkintaa muutettiin. Se perusta tälle laille muuttui, mutta tätä lakia ei kammattu sen perusteella. Me kysyimme tätä valiokunnan edustajilta siellä kuulemisessa, kun he olivat siellä, ja he nimenomaan sanoivat, kun kysyttiin, pitäisikö sivistysvaliokunnan tehdä se, että kyllä pitäisi. Mutta hallituspuolueet eivät sitä halunneet. [Jukka Gustafsson: Ei tällä aikataululla!] — Se on aivan totta. — Ja esitimme myös sitä, että hallitus tekisi sen, ja sitäkään ei haluttu. Mutta kysyn teiltä käsi sydämellä, edustaja Gustafsson: ymmärsittekö te, että se jäi kampaamatta ja että nimenomaan se fundamentti tulee vastaan nyt nimenomaan lain soveltajilla? Ja lukekaa Pauli Rautiaisen kommentit, lukekaa oikeusministeriön lausunto. Siellä on ristiriita tässä, että sitä ei ole kammattu siihen lakiin. Tämä on erittäin tärkeä huomio, koska tämä liittyy siihen maksuttomuuteen ja tähän lain tarkoitukseen. Kun niitä valituksia nyt sitten syksyllä tulee, niin osaanpa ennustaa, mitä tapahtuu. Ja kysyn teiltä vielä kerran, edustaja Gustafsson: ministeritauksena henkilönä ymmärsittekö te, mitä olisi pitänyt tehdä?

19.07 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Olen nähnyt liian monen nuoren putoavan ja olen nähnyt, miltä se näyttää, kun nuori luopuu toivosta ja unelmistaan ja kokee olevansa merkityksetön, ajautuu yhteiskunnan reunoille. Niin ei pitäisi koskaan päästä käymään, ja sen takia minä kasvatustieteilijänä, sekä opettajana, lastensuojelutyöntekijänä että terapeutina lämpimästi kannatan tätä esitystä. Tässä maassa tulee olla sellaiset rakenteet, resurssit ja valmiudet, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus tavoitella omana itsenään unelma-ammattiaan ja omia haaveitaan, ja tämä on yksi keino viedä tätä yhteiskuntaa siihen suuntaan. On erikoista kuunnella kokoomuksen kritiikkiä, kun miettii aikaisempia koulutusleikkauksia. Me olisimme voineet aika monta nuorta pelastaa jo aikaisemmin toisensuuntaisella politiikalla, mutta onneksi nyt suunta on erilainen.

Olen täysin samaa mieltä siitä, että tämä ei missään nimessä ole riittävä keino. Tämä on yksi keino. Sen lisäksi meidän totta kai pitää panostaa, aivan kuten hallitus on nyt päättänyt tehdä, siihen tukeen ja ohjaukseen, sekä sinne varhaiskasvatukseen että perusopetukseen, koko siihen pitkään ketjuun aina niistä varhaisista vuosista sinne aikuisuuden kynnykselle, jossa se toinen aste suoritetaan. Olen myös täysin samaa mieltä siitä, että meidän tulee myös integroida entistä paremmin tätä sivistyksen ja sote-puolen kenttää yhteen, koska myöskään ne mielenterveys- tai päihdeongelmat, perheen haasteet tai mikä ikinä eivät saa vaikuttaa siihen, ettei sitä tutkintoa saisi suoritettua. Tästä pitäisi puhua huomattavasti enemmän.

Mutta olen lämpimästi sen puolella, että tämä toisen asteen koulutus tulee nyt maksuttomaksi. On mielestäni aivan turhaa väittää, että tähän asti sillä ei olisi ollut vaikutusta. Silloin jos elää perheessä, jossa ylimääräistä ei ole ja raha riittää vain välttämättömään, on aivan varmaa, että sillä on vaikutusta, ovatko opinnot maksuttomia vai eivät, huolimatta siitä, että niihin on aikaisemminkin saanut tukea.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

Annan siis lämpimän kannatukseni tälle hallituksen esitykselle ja toivon, että tällä voidaan osaltaan auttaa siinä, ettei yksikään nuori putoaisi tai jäisi ilman toisen asteen tutkintoa.

19.09 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! On selvää, että jaamme yhteisen tavoitteen siitä, että on tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori saisi riittävät perustaidot ja suoritettaisiin vähintään toisen asteen tutkinnon. Sanoisin oikeastaan konkreettisesti, että olisi tärkeää, että jokainen lapsi oppisi lukemaan, laskemaan ja kirjoittamaan ennen kuin hän siirtyy kolmannelle luokalle. Viimeksi viime viikolla keskustelin opettajan kanssa, joka opetti seiskaluokalla ja sanoi, että mitä hän tekee, jos hän näkee jo siinä vaiheessa, että ei ole riittävää luku- ja kirjoitustaitoa, seitsemännellä luokalla. Nimenomaan on niin, että meidän pitäisi kääntää katseita sinne varhaisiin vuosiin.

Täällä on moni kollega sanonut tai tuonut esiin, että vuosittain jopa 6 000 nuorta päättää peruskoulun ilman riittäviä kirjallisia ja matemaattisia valmiuksia, ja siksi nämä tuhannet nuoret ovat vaarassa jäädä yhteiskunnasta syrjään — ja se on tunnistettu. Mitä teimme viime kaudella tähän asiaan? Kun muutama vuosi sitten tutkimus sanoi, että on kaksi asiaa, joiden vuoksi toisen asteen koulutus keskeytetään ylitse muiden — ne ovat puutteelliset opiskelutaidot sekä väärä alan valinta — niin näihin puutteellisiin opiskelutaitoihin nimenomaan se varhaisiin vuosiin katseen siirtäminen, ryhmäkokojen pienentäminen, varhaiskasvatusmaksujen alentaminen viime kaudella merkittävästi, ja toteutettiin myös maksuton varhaiskasvatuksen kokeilu, jota on nyt jatkettu. Mutta sitten tähän väärään alan valintaan tehtiin viime kaudella iso ammatillisen koulutuksen reformiuudistus, jossa otettiin käyttöön jatkuva joustava haku. Nyt jos marraskuussa tulee tunne, että tämä ala ei ole minunalani, niin voi vaikka seuraavalla viikolla hakeutua jatkuvasti ja joustavasti ammatillisen koulutuksen piiriin.

Itse toimin Oulun seudun ammattiopiston, Koulutuskuntayhtymän OSAOn hallituksen puheenjohtajana nyt neljättä vuotta, ja me 2018 perustimme jopa tämmöisen Ovi-palvelun, eli kuka tahansa nuori, vaikka ei ollut edes siinä vaiheessa ammatillisen koulutuksen yhteydessä, voi aukaista sen oven, joka oli siinä alkuvaiheessa kaupungintalon vieressä, ja mennä sinne, missä ovat erityisen tuen ihmiset, opinto-ohjaajat, paikalla, ja katsotaan ja räätälöidään sille opiskelijalle polku oppimaan.

Tämä ammatillisen koulutuksen hyvä reformi on mahdollistanut tämän joustavan, jatkuvan haun, ja sitä jos ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat käyttäneet, niin sen on ollut mahdollista nyt kolmatta vuotta jo olla totta. Sadat nuoret ovat sitä kautta päässeet ammatilliseen koulutukseen tai osa on jopa sitten palannut tai uudestaan hakenut lukioon.

Mutta tässä oppivelvollisuusiän nostossa ja maksuttomuudessa on tosiaan muutama seikka, jotka erityisesti jakavat varmaan tätä salia. Rahoituksen riittämättömyys johtaa koulutusleikkauksiin. Täällä eduskunnan salissa meidän kansanedustajien ei tarvitse asettaa vastakkain varhaisia vuosia ja maksuttomuutta, mutta moni meistä joutuu tekemään sen valtuustosalissa kuntatasolla. Tämä tuotiin esiin myöskin hallintovaliokunnassa, jossa itse toimin varapuheenjohtajana. Riittämättömän rahoituksen vuoksi hallituksen esitys johtaisi tilanteeseen, jossa oppivelvollisuuden nostosta ja maksuttomuudesta johtuvia kustannuksia jouduttaisiin paikkaamaan tinkimällä opetuksen laadusta ja määrästä. Muun muassa Kuntaliitto toi tämän esiin, mutta sen lisäksi, että se tuotiin lausunnoissa esiin, se lukee hallituksen omassa esityksessä. Hallituksen esityksessä todetaan seuraavasti: ”Jos oppivelvollisuuden laajentamisen aiheuttamat kustannukset nousisivat esityksessä arvioituja kor-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

keammiksi” — ja nythän se gäppi Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön arvioissa on 10 miljoonaa — ”koulutuksen järjestäjät voisivat joutua hakemaan kustannussäästöjä muusta toiminnastaan, mikä saattaisi johtaa ryhmäkokojen suurentumiseen, opetuksen vähenemiseen ja koulutuksen laadun heikentymiseen.” Tämä on tosiaan hallituksen esityksen sivulta 101. Nämä olisivat suoria koulutusleikkauksia, ja niistä tämä sali ei tee niitä valintoja, mutta moni salissa oleva kansanedustaja tekee niitä valintoja sitten tulevana vuosina siellä kunnissa.

Arvoisa puhemies! Lisäksi aikataulu on ollut kireä. Hallituksella on toki täysi oikeus päättää, mitkä hallituksen esitykset käsitellään budjettilakeina, mutta kun on kyseessä näin iso uudistus, niin onhan se valitettavaa meidän yhteiskunnallisen keskustelun ja demokratian kannalta, että hallitus päätti, että tämä on budjettilaki ja tämä käsitellään muutamissa viikoissa eikä vähintään niissä muutamissa kuukausissa. Me kävimme tästä lähetekeskustelun reilu kuukausi sitten tässä salissa. Onko tämä hyvää hallintotapaa? Onko tämä hyvää lainsäädäntöä? Itse ainakin näen, että ei. Uudistuksen käsittelyaikataulu on ollut epätarkoituksenmukainen myös kuntien budjettisuunnittelun näkökulmasta. Kuntien talousarviovalmistelujen, jos puhutaan hyvästä hallintotavasta ja siitä, että kunnioitetaan demokratiaa ja meidän järjestelmää, pitäisi aina pohjautua voimassa olevaan lainsäädäntöön eikä arvailuihin koskien mahdollisesti voimaan tulevia lakeja ja niiden vaikutuksia.

Arvoisa puhemies! Nyt tiukka aikataulu on johtanut siihen, että tämä laki ei ole voimassa mutta lukuisat kunnat, lähestulkoon kaikki — varmaan tänään ovat viimeiset budjettivaltuustot — ovat joutuneet valmistelemaan ja monet myös jo hyväksyneet ensi vuoden talousarvionsa arvioiden ja mahdollisesti voimaan tulevien lakien pohjalta. Tämä on ongelmallista.

Vähimmäisedellytyksenä hyvälle lainsäätämismenettelylle olisi ollut selvittää perustustailliset näkökulmat sekä taloudelliset ja toiminnalliset kokonaisvaikutukset ennen eduskuntakäsittelyä. Tältä osin on helppo yhtyä edustaja Risikon äskeiseen laajaan ja hyvään puheenvuoroon liittyen myöskin näihin perustustaillisiin näkökulmiin.

Ja tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eivät toteudu. Meillä on aloja, joilla on puolet koulutuksessa olevista opiskelijoista muita kuin alle 20-vuotiaita, [Puhemies koputtaa] ja tämä lisää sitä epätasa-arvoa ja epäyhdenvertaisuutta. — Kiitos.

19.17 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan kuulemisissa tuli selvästi esiin kolme keskeistä kriittistä päälinjaa suhteessa tähän hallituksen esitykseen.

Ensinnäkin lakien toimeenpanon aikataulu on täysin epärealistinen.

Toiseksi hallituksen varaama rahoitus ei ole kestäväällä pohjalla, mikä aiheuttaa käytännössä leikkauksia koulutuksen laadusta, esimerkiksi ryhmäkoot kasvavat. [Jukka Gustafsson: 10 miljoonan ero Kuntaliiton laskelmiin!]

Kolmanneksi oppivelvollisuusiän nosto ei saavuta sille asetettuja tavoitteita.

Edustaja Gustafssonille on todettava, että on hyvä lukea perustuslakivaliokunnan lausunto. Siellä sanotaan: ”Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksen tavoitteisiin olisi mahdollista pyrkiä myös muilla keinoilla, kuten oppilaiden ja opiskelijoiden tuella ja ohjaamisella.” [Paavo Arhinmäki: Tässä yhdistetäänkin sekä se että tämä!]

Liittyen vielä tähän, että uudistus ei saavuta sille asetettuja tavoitteita, erityisesti kasvatustieteilijät ovat esittäneet kritiikkiä sen suhteen, että uudistus ei saavuta sille asetettua tavoitetta koulutus- ja osaamistason nostosta. Muun muassa professorit Välijärvi, Sahlberg

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

ja Jahnukainen ovat todenneet, että oppivelvollisuuden laajentaminen ei korjaa ongelmia, jotka ilmenevät jo perusopetuksen aikana.

Arvoisa puhemies! Hallituksen oppivelvollisuusmalli jättää apua tarvitsevat nuoret oman onnensa nojaan siinä mielessä, että se ei puutu ongelmien juurisyihin. Tarvitsemme panostuksia ajoissa varhaisiin vuosiin ja peruskouluun. Oppimisen perusta on laitettava kuntoon, jotta sen päälle voidaan onnistuneesti rakentaa. Kokoomus on esittänyt oman vaihtoehdonsa. Perusopetuksen korjaussarja on oppivelvollisuuden pidentämistä vaikuttavampi ratkaisu estää nuorten syrjäytymistä. Kaksivuotisen esiopetuksen toteuttaminen vahvistaisi oppimisen edellytyksiä ja parantaisi myös varhaiskasvatuksen osallistumisasetta.

Arvoisa puhemies! Apua on saatava heti, kun lapsen avuntarve huomataan, jo varhaisessa vaiheessa ja mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Hyvinvointiyhteiskuntamme tuki perheille tulee usein liian myöhään, vaikka ongelmat ovat olleet havaittavissa jo pienestä pitäen. Esimerkiksi varhainen tuki perheille ja terapiatakuun toteuttaminen ovat keinoja, jotka vaikuttavat keskeyttämisten juurisyihin.

Ennen kaikkea tarvitsemme toimenpiteitä jo peruskoulun aikana, jotta perusta myöhemmälle koulupolulle on kunnossa. Luku-, kirjoitus- ja laskutaito ovat edellytyksiä lukiossa ja ammattikoulussa opiskeluun. Näiden puute aiheuttaa opintojen keskeyttämistä. Tähänkään ongelmaan ei hallituksen oppivelvollisuusmalli tuo vastauksia.

Arvoisa puhemies! Olemme tuoneet esiin, että hallituksen oppivelvollisuusiän nostossa resurssit eivät kohdennu oikein. Tutkitusti oppimiserot alkavat kasvaa jo ensimmäisillä luokilla. Nyt hallitus käyttää suurimman voimavaran ja taloudelliset resurssit vasta täysikäisyyden kynnyksellä sen sijaan, että pyrkisimme vaikuttavuuteen jo paljon aikaisemmin. Pitäisi vaikuttaa perustaitoihin, niin ettei kukaan läpäise peruskoulua ilman riittäviä valmiuksia ja opintojen ohjausta.

Toimenpiteitä ja nykyistä vahvempaa oppimisen tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, joilla on ongelmia peruskoulussa ja jotka ovat vaarassa pudota toisen asteen koulutuksesta. Syitä voivat olla mielenterveys- tai päihdeongelmat tai erilaiset oppimisvaikeudet. Räätelöity, henkilökohtainen tuki oikeaan aikaan on vaikuttavampaa kuin yksi ratkaisu koko ikäluokalle. Hallitus jättää tämän tosiasian huomiotta.

19.22 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Olen tehnyt työtä putoamisvaarassa olevien nuorten kanssa. Olen kohdannut elämänhallinnan vaikeuksia, ura ja tulevaisuus ovat olleet hukassa, vahvuuksia ei ole löytynyt, takana on paljon epäonnistumisia, mielenterveyden vaikeuksia, motivaatiokin on hukassa. Heidän nostamiseensa on tarvittu ja tarvitaan monenlaisia keinoja ja eri toimijoiden yhteistyötä.

Suomessa on kokeiltu monenlaista. On käytetty paljonkin rahaa vuosien varrella erilaisiin kokeiluihin ja niistä on varmasti saatu hyvää tietoa ja kokemusta, mutta syrjäytyneiden, pudonneiden nuorten määrä on pysynyt sitkeästi ennallaan näistä lukuisista täsmätoimista huolimatta. Tämänkin vuoksi oppivelvollisuus kannattaa nyt laajentaa joustavalla tavalla. Kuten on sanottu, uudistus maksaa itsensä pitkällä juoksulla takaisin, kun poimimme pudokkaita ja syrjäytyneitä mukaan. Sen vuoksi uudistuksen ei tarvitse tarkoittaa suoraan koulutusleikkauksia.

Tässä uudistuksessa räätelöidään jokaiselle oma koulupolku vahvuuksien mukaan. Nuori saatellaan kädestä pitäen nivelvaiheen yli ja huolehditaan riittävästä tuesta ja ohjauksesta. Olemme sivistysvaliokunnassa kirjanneet useita lausumia, joista puhuimme hyvässä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

hengessä, ja ne sinne kirjasimme, jotta ne otetaan huomioon tämän laajan rakenteellisen uudistuksen toimeenpanossa. Puhuimme erityisopetuksesta, opinto-ohjauksesta ja kaiken kaikkiaan tästä nivelvaiheesta.

Täällä on viitattu myös tähän perustuslakivaliokunnan lausuntoon. Perustuslakivaliokunta linjasi oppivelvollisuuden laajentamisesta perusoikeuksien näkökulmasta, ja varmaan puheenjohtaja Risikkokin viittasi tähän. Kun tilanne oli uusi, niin tuli tämä perustuslain tulkinta, että laajennettu oppivelvollisuus on perustuslain valossa perusopetusta, jonka tulee olla maksutonta. Toki tällä uudella linjauksella, joka harkiten ja monia asiantuntijoita kuullen tehtiin, on vaikutusta tulevaan lainsäädäntöön. Itse näen tämän uudistuksen oikeudeksi oppia, ja perustuslakivaliokunnassa todettiin myöskin se, että vaikka täällä keskustelussa puhutaan paljon pakottamisesta ja pakosta, niin perustuslain valossa edelleenkin Suomessa ei ole koulupakkoa. Vaikkapa ammatillisen koulutuksen voi toteuttaa näytöinä, ja edelleenkin lukionkin voi tenttiä.

Itse näen myöskin sen suuren merkityksen, että myöskin köyhille, varattomille perheille tämä on kädenojennus. Koska on perusoikeudesta kysymys, niin emme voi rajata maksutomuutta vain osalle. Näen tämän lapsi- ja koulutusystävällisen Suomen rakentamisena ja yhtä tärkeänä kuin aikanaan peruskoulukin, kun asetumme tukemaan nuoria tilanteissa, joissa he eivät vielä kaikessa ymmärrä omaa etuaan. Koska jokainen nuori on arvokas, heidän kannattaa kaikki pitää mukana.

Tämä ei ole pois varhaisesta tuesta, panostuksesta varhaisiin vuosiin ja peruskouluun. Pidän sitä myös hyvin tärkeänä. Pidän tärkeänä sitä, että rakennetaan eheä koulupolku, jossa jokainen löytää oman lahjakkuutensa ja vahvuutensa. Vaikka koulupolun alku menisi kuinka suotuisissa merkeissä tahansa, niin vaikeuksia voi matkan varrella tulla. Siksi tarvitaan sitä, että kaikki pidetään mukana täysi-ikäisyyteen saakka.

19.28 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tämän asian käsittely on nyt lopussa ja tämä prosessi on ollut hyvin opettavainenkin ihan alkulähdöstä alkaen, tämä on kokonaisuudessaan niin merkittävä lakiesitys, jolla siivitetään meidän lasten ja nuorten tulevaisuutta aikuisuuteen, että sen takia haluan tähän tuoda muutaman asian, jotka jäivät minua vielä tässä mietityttämään.

Kuten täällä on todettu useampaan kertaan, niin oppositio vaatii, ettei maksutonta oppivelvollisuusiän laajentamista tulisi hyväksyä, vaan oppositio esittää tämän lain hylkäämistä. Täällä on tuotu esityksenä muun muassa sitä, että halutaan lähiopetusta lisää ja opettajia lisää, ja siitä me olemme varmaan kaikki ihan yhtä mieltä. Ja on sanottu, että tässä laissa ei puututa niin sanottuihin juurisyihin, joilla viitataan niihin ongelmiin, joita lapsilla ja nuorilla on oppimisen osalta. Tässä voi todeta, että nämä molemmat ovat asioita, joihinkin meidän pitää puuttua ja joihin hallitus myös puuttuu.

Ensinnäkin kun me olemme tänään käsitelleet ja kohta jatkamme sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen käsittelyä, niin juuri tästä syystä, johon täällä on viitattu, että meidän pitäisi pystyä auttamaan lapsia ja nuoria ja heidän perheitään ihan lähtökohtaisesti jo silloin, kun lapset ovat pieniä, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa muun muassa vahvan Lapen kautta sekä sitten myös oppilas- ja opiskelijahuollon kouluihin sijoittamisella nimenomaan puututaan ja vahvistetaan tätä problematiikkaa. Tästä minulla on kokemuksia Etelä-Karjalasta nyt kymmenen vuoden ajalta, ja meillä sekä kunnat että koulut, oppilaitokset, että myös meidän Eksote ovat olleet tyytyväisiä, ja sitä kehitetään ja vahvistetaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

taan koko ajan. Kymmenen vuotta, ja voimme sanoa, että olemme vasta alkutaipaleella, mutta tulokset ovat kuitenkin olleet hyviä.

Mutta sitten täytyy todeta, kun sanotaan, että pitäisi keskittää palveluita nimenomaan näitten nuorten oppimiseen, että meillä on Oikeus osata -kehittämishjelma, ja sen tavoitteena on varmistaa ammatillisen koulutuksen laatua, ja siihen panostetaan nyt 270 miljoonaa sekä hallitusohjelman mukaisesti vahvistetaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja kaikilla koulutusasteilla ja säädetään sitovista mitoituksista opiskeluhuollon palveluihin, johon on varattu myös rahoitus. Tältä osin näihin huoliin, joita nyt sitten oppositiolta on tullut, hallitus on puuttunut.

Mutta minun täytyy sitten siltä osin todeta, että on ollut jotenkin hämmäntävää kuunnella tätä. Kun viime kaudella näitä samoja asioita käytiin läpi vähän toisella tavalla, kokoomuksen johdolla hallitus leikkasi kaikilta koulutusasteilta riippuen siitä, miten se laskeetaan, 690 miljoonaa euroa. Ja kaikkein suurimmat leikkaukset kohdistettiin nimenomaan toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, josta hallitus leikkasi lähes 250 miljoonaa euroa, josta 190 miljoonaa kohdistui ammatillisen koulutuksen perusrahoitukseen, ja oppisopimuskoulutuksen lisärahoitusta poistettiin 19 miljoonaa euroa. Tämä käytännössä tarkoitti sitä, että meiltä irtisanottiin reilusti yli tuhat opettajaa. Nyt sama väki kritisoi hallitusta, että hallituksen pitäisi pikemminkin palkata lisää opettajia, kun vielä muutama vuosi sitten, ihan lähihistoriassa, he toimivat itse juuri toiseen suuntaan.

Samanaikaisesti korkeakouluilta vähennettiin rahoitusta 110 miljoonaa euroa, jonka seurauksena meidän korkeakoulut, yliopistot, kävivät yt-neuvotteluja lähes kaikissa korkeakouluissa ja yliopistoissa. Siltä osin on aika hämmäntävää kuunnella tätä keskustelua. Perusopetuksen rahoituksesta vähennettiin 45 miljoonaa euroa, jossa nimenomaan ryhmä- ja kokoavustuksia pienennettiin 30 miljoonaa ja laadun kehittämisestä karsittiin 15 miljoonaa. Me, jotka olimme viime kaudella täällä, muistamme sen tuskaisen ajan, kun myös varhaiskasvatusta rajattiin työttömien perheitten lapsilta. Nyt myös nämä lapsen subjektiiviset oikeudet on palautettu.

Elikkä siltä osin täytyy todeta, että on aika hämmäntävää kuunnella niitä vaatimuksia, joihin nyt vedotaan, minkä takia oppivelvollisuuden laajentamista ei tulisi toteuttaa, kun silloisen hallituskumppani kokoomuksen johdolla kuitenkin nämä suurimmat leikkaukset ja heikennykset tehtiin. Nyt näihin asioihin halutaan palata, mikä sinällään on positiivinen asia. Toivottavasti tämä linja kokoomuksen osalta jatkuu vielä eteenkin päin. — Kiitoksia.

19.34 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Tavoite siitä, että kaikki nuoret saisivat toisen asteen tutkinnon, on oikea, mutta kyllä tämän nyt esitetyn oppivelvollisuusiän pidentämismallin vaikuttavuus on vähäinen ja epävarma, niin kuin me olemme täällä pitkään syksyä puhuneetkin. Tieteellistä näyttöä tästä vaikuttavuudesta ei ole. Tämä esitetty malli ei vastaa opintojen keskeyttämisen juurisyihin eli oppilaiden osaamisvajeeseen. Joka vuosi peruskoulusta valmistuu 6 000 nuorta vailla riittävää lukutaitoa ja valmiuksia selvitä toisella asteella. Onkin virhe kohdentaa nämä pysyvät panostukset vain toiselle asteelle, kun oppiminen lähtee eriytymään jo alaluokilla. Varhainen tuki on avain oppimisvaikeuksiin, ja siksi koulupolkua tulee kehittää kokonaisuutena.

Erityisesti tässä kohtaa, missä nyt ollaan, itseäni harmittaa se, että tätä uudistusta on vietty eteenpäin pakonomaisesti kuulematta alan parhaita asiantuntijoita, vaikka tiedetään, ettei ratkaisu ole tehokkain. Itse olen saanut lukuisilta rehtoreilta yhteydenottoja ja huolenilmauksia tästä asiasta. Sillä tavalla on kyllä pakko kysyä, niin kuin prosessin arviointimie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

lessä: missä ovat olleet vaihtoehdot tavoitteiden saavuttamiseksi? Niitä olisivat voineet olla vaikka toisen asteen hakeutumisvelvollisuus, uudet osaamis- ja nuorisotakuumallit, suurempi oppimateriaalilisä, monet tällaiset välineet, mitä esillä on ollut, ja ennen kaikkea panostukset perusopetukseen ja tukeen riittävän varhaisessa vaiheessa. Selvää on, että samalla resurssilla voitaisiin toteuttaa kohdennetummin paljon vaikuttavampia toimia.

Myöskin täytyy sanoa, että hallintovaliokunnassa me olemme tätä katsoneet kuntatalouden näkökulmasta, ja tämän uudistuksen rahoitus kohdentuu kyllä epätarkoituksenmukaisesti. Suurin osa näistä rahoista valuu matkoihin ja ilmaisiin oppimateriaaleihin, joitten taso laskee hyvin todennäköisesti, ei niinkään opetukseen ja ohjaukseen.

Sitten vielä työllisyysvaikutukset, 1 600 henkilöä kymmenessä vuodessa — siis uudistuksen jälkeenkin suuri osa ikäluokasta jäisi vaille työtä. Onko tämä vaikuttavuutta parhaimmillaan? Jos tässä olisi ollut opetusministeri tai hallitus paikalla, olisin heille osoittanut kysymyksen, että eikö nyt olisi ollut aika ottaa aikalisä ja hakea aidosti vaikuttavimmat keinot tavoitteeseen pääsemiseksi. Valitettavaa, että siihen ei ollut valmiutta.

19.37 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Arvostamani tamperelainen kansanedustaja Ikonen, miten sen nyt sanoisi — eräs yksityiskohta puheenvuorostanne, kun sanoitte, että tässä nyt vain kohdennetaan toiselle asteelle — olennaista tässä uudistuksessa on myöskin se, että tehdään kova panostus yläasteelle. Sinne tuodaan uutena elementtinä lainsäätöisesti tehostettu opinto-ohjaus kahdeksannelle ja yhdeksännelle luokalle, koska tutkimusten ja muitten mukaan osoittautuu, että se on paitsi osin murrosiästä ja tästä tilanteesta johtuen sellainen, että osalla nuorista ikään kuin tämä koulutusorientaatio ja muu laskee merkittävästi. Tämä ei ole sinällään mikään uusi tieto, näitä tutkimuksia on ollut aikaisemminkin, mutta halusin nyt tämän sanoa, koska ymmärrän, että te olette nyt varmaan paljon tätä sotea katsonut ja seurannut, ja on jäänyt ehkä tämä oppivelvollisuusikä vähemmälle.

Sitten sanon myös vielä tämän teille ja osin muillekin kokoomuslaisille, että Suomen Rehtorit, aineopettajien liitto, luokanopettajien liitto tukevat tätä — no, se tiedetään, että OAJ tukee tätä. Siis merkittävä järjestöjen tuki, ja en usko, että OAJ on sillä tavalla ylhäältä johdettu, että kyllä nämä ovat ihan itsenäisiä, autonomisia ammatti- tai jäsenjärjestöjä, jotka ovat tähän päätyneet. He näkevät, että oppivelvollisuusiän nostolla on merkitystä, arvoa ja niin edelleen.

Sitten puheenjohtaja Risikolle: En nyt haluaisi ruveta teidän kanssanne tässä ikään kuin ”jäsenen välisiin”, koska arvostamme kuitenkin toisiamme, mutta olen kaikki asiantuntijalausunnat, missä on professorinimike, lukenut kahteen kolmeen kertaan, ja nyt minulla on siis semmoinen tilanne, että minulla on tässä kasvatustieteilijöitten nimiä kahdeksan kappaletta: Minna Huotilainen, kasvatusprofessori, aivotutkija, professori Niina Juntila, Jaakko Kauko, professori Patrik Scheinin, Hanna Simola, Jani Erola, Turun kasvatustieteilijä, Antti Hautamäki Jyväskylästä, kasvatustieteilijä Katariina Salmela-Aro. Näitä on kahdeksan tässä. Sen lisäksi on taloustieteen proffia: Tuomas Pekkari, Roope Uusitalo, Vesa Vihriälä, Etlan tutkija Hanna Virtanen ja akatemitutkija Kati Vasalampi, joka on enemmän kasvatustieteilijä. Sitten sieltä löytyy neljä kasvatustieteilijäksi laskettavaa, jotka suhtautuvat kielteisesti tai kriittisesti. Tästä nyt ei saa millään sitä, että enemmistö vastustaisi, ei todellakaan, ja ne lausunnot ovat minulla tuossa, niin että me voimme jatkaa tätä keskustelua vaikka aamuun asti, mutta näin ovat faktat.

Arvoisa puhemies! Mikään yksittäinen historiallinen uudistus ei korjaa kaikkia epäkohtia. Tämä on historiallinen uudistus, oppivelvollisuusiän nosto 18 ikävuoteen, kävin sen al-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

kupuheenvuorossani lävitse. Ja tämä koulutusjärjestelmä on kokonaisuus, minkä takia hallitus panostaa merkittävästi varhaiskasvatukseen, esiopetukseen, peruskoulun kehittämiseen, toiseen asteeseen. Kaikkea pitää kehittää, ja yksi korjaus ei riitä, mutta se on tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa välttämätön, niin kuin keskeinen osa esimerkiksi kasvatustieteen alan asiantuntijoista on sen asian nähnyt. — Kiitos.

19.41 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia näistä keskusteluista. Tässä alkaa olla loppumetreillä tämä meidän istuntomme tämän asian suhteen, mutta haluan vain todeta sen edustaja Gustafssonille, että ei meidän kannata noita käydä läpi, kun me voimme sieltä ihan löytää, mitä me vain omilla silmiläsemme näemme, ja kun me tiedämme tasan tarkkaan, mitä siellä on ollut. Sitten mielestäni hieman vähättelevästi sanoitte esimerkiksi näistä professoreista, että voidaan kasvatustieteilijöiksi luokitella. Ehkä teidän kannattaisi heidän CV:ihinsä ottaa vähän enemmän taitia.

Tässä edustaja Kiljuselle haluaisin kertoa vain sen — kun viittasitte siihen, että kokoomuksen johdolla leikattiin koulutuksesta viime kaudella — että en voi oikein ymmärtää teidän ymmärrystänne hallitustyöskentelystä. Millä perusteella sanotte, että se oli kokoomuksen johdolla? Hallitustyöskentely on sitä, että on hallituspuolueet, jotka yhdessä sopivat, että tällaiset muutokset tehdään, ja se vain valitettavasti on niin, että kun rahaa tarvitaan — tiedän sen viidestä hallitusohjelmaneuvoittelusta — sitä otetaan sieltä, missä sitä on, ja valitettavasti se on aina sotesta tai OKM:stä. Ja se on kauhua. Ei varmasti puhemies Vehviläinen, joka tuolla on tällä hetkellä puhemiehenä, ei meistä kukaan, olisi halunnut siitä koulutuspuolesta leikata, mutta niin vain jouduttiin se tekemään. Mutta mitä sillä aikaansaatii? 140 000 työpaikkaa vähintään. [Paavo Arhinmäki: Sillä leikkauksella ne saatiin, koulutusleikkauksella?]

Kuinkahan monta työpaikkaa on tullut tälle hallitukselle? Minun mielestäni tältä hallitukseltahan on vain mennyt työpaikkoja — ja kaikki ei johdu koronasta. Elikkä nyt on turha miettiä sitä. Ja samalla kun te kritisointe kokoomusta, niin te kritisointe omaa hallituskumppanianne keskustaa. Me olemme yhdessä ne leikkaukset tehneet, ja me olemme hammasta kiristellen ne tehneet, mutta me saimme 140 000 työpaikkaa.

Mutta joka tapauksessa — myöskin edustaja Gustafssonille — kannattaa lukea sitä perustuslakivaliokunnan lausuntoa myöskin sillä tavalla, kuten tuossa Vikman esitti ja kertoi, että siellä sanotaan myöskin näin, että myös toisella tavalla ne olisi voitu saavuttaa.

No niin. Meillä on nyt vain yksinkertaisesti niin, että me olemme eri mieltä asiasta. Näin se politiikka vain on. Nyt sitten vain toivon, että kun niitä valituksia tulee ensi syksynä — kun niitä tulee aivan varmasti, ja toivon, että niitä tulee — me sitten mietimme sitä, että me teemme ihan lainmukaisesti niitä päätöksiä ja otamme oikeasti sen, koska nyt perustuslakivaliokunta muutti tämän subjektiiviseksi oikeudeksi, mikä oli mielestäni hyvä asia, mutta se velvoittaa meitä hoitamaan tämän asian niin, että se oikeasti on subjektiivinen oikeus. Siitä tulen pitämään huolen, koska olen periaatteen ihminen: jos jokin tehdään, niin se pitää tehdä kunnolla. — Kiitos.

19.44 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa rouva puhemies! Ehkä näin historiallisen päätöksen kohdalla ei enää tarvitse mennä kauhean paljon taaksepäin ja miettiä, mitä esimerkiksi kokoomuslainen ministeri viime kaudella teki, vaikka siitä kovasti nyt puhutaan täällä, että nyt tehdään leikkauksia, kun nyt lisätään rahoitusta ja viime kaudella tehtiin leikkauksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2020 vp

Mutta sen haluan sanoa, kun edustaja Ikonen täällä harmitteli, että opetusministeri ei ole paikalla, niin hän oli paikalla lähetekeskustelussa ja hän oli paikalla myös ensimmäisessä käsittelyssä, vaikka siinä vaiheessahan kysymys on eduskunnan työstä — siinä vaiheessa ministeri on tehnyt oman työnsä, kun hän on tuonut esityksen tänne — hän oli kaksi tuntia silloin paikalla. Nyt meillä on toinen käsittely, joten ehkä on ymmärrettävää, että ministeri ei ole paikalla, kun tämä on eduskunnan käsissä oleva asia.

Arvoisa rouva puhemies! Kun katsotaan eteenpäin, niin monesta asiasta me olemme täällä samaa mieltä, ja varmaan jokainen meistä on sitä mieltä, ettei oppivelvollisuusiän korottaminen yksin ratkaise mitään ongelmaa. Se on yksi monista keinoista. Jotta nyt puheenvuoroista ei jäisi väärää käsitystä, niin kyllä muutakin tehdään kuin tämä. Muutamia asioita, joita nyt tehdään:

Subjekttiivinen päivähoito-oikeus kokopäiväisenä palautettiin. Varhaiskasvatusryhmiä on pienennetty, varhaiskasvatustusta alennetaan, ja näillä kahdella toimella pyritään siihen, että osallistumisaste varhaiskasvatuksessa nousisi, jolla on tutkitusti vaikutus oppimistuloksiin ja pärjäämiseen tulevaisuudessa. Sen lisäksi käynnistetään kokeilu kaksivuotisesta esikoulusta, jolla pitäisi olla nämä samat vaikutukset.

Mutta ei panosteta vain varhaiskasvatukseen vaan myös peruskouluun ennen toista astetta. Peruskoulun oppilashuoltoon panostetaan, tuodaan koulupudokkuuden ehkäisymalli ja lakisääteinen velvoite oppilaanohjaukseen. Panostukset ovat noin 350 miljoonaa euroa.

Eli olemme samaa mieltä siitä, että tämä ei yksin ratkaise, ja teemme paljon muitakin toimenpiteitä. Haluan tämän vain sanoa, ettei jää sellaista käsitystä, että tämä olisi ainoa koulutuspoliittinen asia, vaikka tämä on valtavan suuri uudistus.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.